До спеціалізованої вченої ради Д 05.854.03
Вінницького національного аграрного університету

ВІДГУК
офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Свиноуса Івана Вікторовича
на дисертаційну роботу Хаєцької Ольги Петрівни
на тему
«Формування інноваційно-інвестиційних стратегій розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобальної конкуренції»
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується поглибленням глобалізаційних процесів, посиленням конкуренції на агропродовольчих ринках та зростанням ролі інновацій і інвестицій як ключових чинників економічного зростання. Аграрний сектор, який традиційно відіграє стратегічну роль у забезпеченні продовольчої безпеки та формуванні експортного потенціалу держави, дедалі більше інтегрується у глобальні ланцюги доданої вартості, що потребує адаптації до нових вимог ефективності, технологічності та сталості розвитку.

В умовах глобальної конкуренції конкурентоспроможність аграрного сектору визначається не лише природно-ресурсним потенціалом, але й здатністю до генерації та впровадження інновацій, залучення інвестиційних ресурсів, формування ефективних стратегій розвитку. Водночас, для України ці процеси ускладнюються впливом воєнних викликів, порушенням логістичних ланцюгів, обмеженим доступом до фінансових ресурсів, зниженням інвестиційної активності та зростанням ризиків ведення господарської діяльності. Це зумовлює необхідність переосмислення підходів до стратегічного управління розвитком аграрного сектору на основі інноваційно-інвестиційної моделі.

Актуальність дослідження посилюється також процесами європейської інтеграції України, які передбачають гармонізацію аграрної політики з вимогами Спільної аграрної політики ЄС (САР), впровадження принципів «зеленої» економіки, цифровізації та сталого розвитку. У цьому контексті особливого значення набуває формування інноваційно-інвестиційних стратегій, що враховують як внутрішні структурні особливості аграрного сектору, так і зовнішні інституційні та ринкові обмеження.

Незважаючи на значний науковий доробок у сфері стратегічного управління, інноваційного розвитку та інвестиційної діяльності, залишаються недостатньо розробленими питання комплексного обґрунтування інноваційно-інвестиційних стратегій розвитку аграрного сектору з урахуванням впливу глобальної конкуренції, воєнних ризиків, інституційних трансформацій та цифровізації економіки. Потребують подальшого дослідження механізми

інтеграції інноваційних та інвестиційних компонентів у єдину стратегічну систему, а також інструменти їх реалізації на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Отже, обрана тема дисертаційного дослідження Хаєцькою Ольгою Петрівною є актуальною, теоретично та практично значущою, оскільки спрямована на розроблення науково обґрунтованих підходів до формування інноваційно-інвестиційних стратегій розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобальної конкуренції, що сприятиме підвищенню його конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та забезпеченню продовольчої безпеки держави в умовах сучасних викликів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, відзначаються належним рівнем обґрунтованості, внутрішньою узгодженістю та логічною послідовністю. Авторкою чітко сформульовано мету дослідження, яка полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо формування інноваційно-інвестиційних стратегій розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобальної конкуренції.

Реалізація поставленої мети забезпечується комплексним вирішенням взаємопов'язаних наукових завдань, що включають аналіз еволюції теоретичних підходів до інноваційно-інвестиційного розвитку, дослідження сучасних концепцій стратегічного управління в аграрній сфері, оцінювання інноваційного та інвестиційного потенціалу, а також обґрунтування методичних підходів до формування відповідних стратегій розвитку.

Теоретична обґрунтованість результатів дослідження досягнута завдяки ґрунтовному опрацюванню широкого кола вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, використанню положень економічної теорії, теорії інноваційного розвитку, стратегічного менеджменту та інституційної економіки. Важливе значення має застосування сучасних підходів до аналізу інноваційної діяльності, конкурентних стратегій та інвестиційних процесів.

Методологічну базу дослідження становить інтеграція загальнонаукових і спеціальних методів, серед яких системний підхід, економіко-статистичний, порівняльний і структурний аналіз, індексний та факторний методи, економіко-математичне моделювання, а також інструменти стратегічного аналізу й прогнозування. Їх комплексне використання забезпечило достовірність отриманих результатів і сприяло всебічному дослідженню проблем інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору.

Емпіричну основу дослідження сформовано на базі офіційних статистичних даних, матеріалів міжнародних організацій, аналітичних звітів провідних інституцій, результатів наукових досліджень і відкритих інформаційних ресурсів, що відображають сучасний стан і тенденції розвитку аграрного сектору економіки.

У цілому, наведені у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими, логічно структурованими та

підтвердженими результатами проведених теоретичних і прикладних досліджень.

Основні наукові результати, що одержані автором, та їх новизна.У дисертаційній роботі отримано комплекс наукових результатів, які мають суттєве теоретичне та прикладне значення для розвитку наукових засад формування інноваційно-інвестиційних стратегій розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобальної конкуренції .

Авторкою здійснено всебічне дослідження теоретико-методологічних основ інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору, узагальнено еволюцію наукових підходів до формування стратегій інноваційного розвитку, а також розкрито значення інноваційних і інвестиційних процесів як ключових чинників забезпечення довгострокової конкурентоспроможності аграрної економіки . Важливим науковим результатом є поглиблення теоретичних положень щодо формування інноваційно-інвестиційних стратегій із урахуванням впливу глобальної конкуренції, цифровізації економіки, розвитку AgriTech-рішень та екологічних вимог сталого розвитку. У роботі обґрунтовано концептуальні засади інтеграції інноваційної та інвестиційної складових у єдину систему стратегічного управління аграрним сектором .

У дисертації розроблено методичні підходи до оцінювання інноваційного та інвестиційного потенціалу аграрного сектору, здійснено комплексний аналіз сучасного стану інноваційної активності та інвестиційних процесів, а також визначено ключові фактори та обмеження їх розвитку в умовах глобальної конкуренції . Значну наукову цінність мають результати, пов'язані з обґрунтуванням структурно-логічної моделі формування інноваційно-інвестиційної стратегії розвитку аграрного сектору, а також із розробленням рекомендацій щодо інтеграції цифрових технологій, AgriTech-рішень і екологічних стандартів у систему стратегічного управління розвитком галузі .

До найбільш вагомих результатів дослідження належить обґрунтування інструментально-технологічної моделі стратегічної модернізації аграрного сектору України на основі інтеграції AgriTech-екосистем і цифрових платформ, що забезпечує узгодженість стратегічних рішень на різних рівнях управління. Також розроблено динамічний економетричний інструментарій стратегічного аналізу, який дає змогу кількісно оцінювати вплив інноваційно-інвестиційних чинників на результативність розвитку аграрного сектору.

Удосконалено науково-теоретичні підходи до формування інноваційно-інвестиційних стратегій шляхом інтеграції інноваційної, інвестиційної та конкурентної складових у межах єдиної системи стратегічного управління. Подальшого розвитку набули методологічні підходи до дослідження інноваційно-інвестиційного розвитку, методи оцінювання потенціалу та активності аграрного сектору, а також підходи до стратегічного прогнозування і сценарного аналізу з урахуванням екологічних імперативів та глобальних викликів.

Розвинуто теоретичні положення щодо ролі інституційних та структурних чинників у формуванні інноваційно-інвестиційних стратегій, а

також підходи до оцінювання впливу глобальної конкуренції на розвиток аграрного сектору. Уточнено наукові засади фінансово-інвестиційних механізмів та партнерських моделей реалізації стратегій, а також підходи до моніторингу їх ефективності на основі системи показників результативності.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, представлені у дисертації Хаєцької О.П., характеризуються високим рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної значущості і становлять вагомий внесок у розвиток економічної науки.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження зумовлене комплексністю розроблених наукових положень, спрямованих на розвиток теорії та методології формування інноваційно-інвестиційних стратегій розвитку аграрного сектору в умовах глобальної конкуренції.

Науково-теоретична вагомість дисертаційної роботи полягає у розвитку наукових підходів до дослідження інноваційно-інвестиційних процесів в аграрному секторі та їх інтеграції у систему стратегічного управління економікою. Поглиблено теоретичні засади формування відповідних стратегій з урахуванням глобалізаційних викликів, цифровізації, розвитку AgriTech та екологічних імперативів сталого розвитку. Узагальнено сучасні підходи до інноваційного розвитку аграрної економіки та розширено концептуальні положення щодо взаємодії інноваційного й інвестиційного потенціалу як основи довгострокової конкурентоспроможності галузі.

Методологічна обґрунтованість дослідження визначається застосуванням комплексного підходу, що поєднує системний, інституційний, структурно-функціональний та економіко-математичний інструментарій. Використання сучасних методів стратегічного аналізу, економічного моделювання, індексного та факторного аналізу забезпечило формування методичної бази для оцінювання інноваційного та інвестиційного потенціалу аграрного сектору та обґрунтування напрямів його стратегічного розвитку.

Практичне значення отриманих результатів полягає у їх прикладній спрямованості та можливості використання в діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, аграрних підприємств і у навчальному процесі. Рекомендації щодо формування інноваційно-інвестиційних стратегій впроваджено у практику регіонального управління (Департамент агропромислового розвитку Вінницької ОВА; Департамент економіки і інвестицій Вінницької міської ради), природоохоронної діяльності (Державна екологічна інспекція у Вінницькій області), а також у діяльність підприємств аграрного сектору (ТОВ «Органік-Д», ТОВ «ФРЕНДТ»). Їх застосування сприяє підвищенню ефективності стратегічного планування, розвитку інноваційного потенціалу та зміцненню конкурентних позицій суб'єктів господарювання.

Окремі положення дослідження використовуються у навчальному процесі Вінницького національного аграрного університету при викладанні профільних дисциплін.

Таким чином, результати дисертаційної роботи мають вагоме теоретичне, методологічне та практичне значення і сприяють удосконаленню стратегічного управління інноваційно-інвестиційним розвитком аграрного сектору економіки.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження достатньою мірою відображені у наукових працях авторки.

За підсумками дослідження опубліковано 61 наукову роботу, в яких висвітлено ключові теоретичні положення, методичні підходи та практичні результати дисертації. Серед них – публікації у міжнародних наукових виданнях, що індексуються у наукометричних базах Scopus і Web of Science Core Collection, статті у вітчизняних фахових виданнях категорії «Б», а також розділи у колективних монографіях, виданих за кордоном.

Результати дослідження пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що підтверджує їх наукову цінність і практичну орієнтацію.

Аналіз змісту опублікованих праць свідчить, що основні наукові положення, висновки та рекомендації, винесені на захист, належним чином відображені у публікаціях і відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо апробації результатів докторських дисертацій.

Таким чином, кількість, якість і тематична спрямованість наукових публікацій дисертантки підтверджують повноту висвітлення результатів дослідження та засвідчують її право на публічний захист дисертаційної роботи.

Відповідність реферату змісту дисертації, стиль та виклад матеріалу. Реферат дисертаційної роботи в цілому адекватно відображає ключові положення, результати та висновки проведеного дослідження. У ньому логічно подано структуру роботи, чітко визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також розкрито основні наукові результати та практичні рекомендації, отримані авторкою.

Зміст реферату відповідає логіці викладення матеріалу дисертації, відображає сутність кожного розділу та узагальнює основні результати дослідження. Положення, винесені на захист, узгоджуються зі змістом дисертації та коректно представлені у рефераті.

Обсяг і структура реферату відповідають встановленим вимогам, а наведена інформація формує цілісне уявлення про зміст, наукову новизну та практичне значення дисертаційної роботи.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертаційного дослідження, його структури, джерельної бази та стилю викладення матеріалу свідчить, що робота Хаєцької О.П. виконана на належному науковому рівні з дотриманням принципів академічної доброчесності.

У дисертації коректно використано наукові напрацювання вітчизняних і зарубіжних дослідників, належним чином оформлено посилання на використані

джерела, що відповідає вимогам академічної етики. Авторка демонструє самостійність у проведенні дослідження, обґрунтуванні наукових положень і формуванні висновків.

Порушень академічної доброчесності, зокрема проявів плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів, у роботі не виявлено. Отже, дисертація відповідає встановленим вимогам академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження. Позитивно оцінюючи загальний науковий рівень дисертаційної роботи, її ґрунтовну теоретичну обґрунтованість, системність дослідження та практичну значущість отриманих результатів, доцільно водночас відзначити окремі положення, що мають дискусійний характер або потребують подальшого уточнення й наукового поглиблення.

1. У підрозділі 1.1 «Економічна сутність та еволюція концепцій інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору» представлено ґрунтовний огляд теоретичних підходів і систематизовано наукові позиції вітчизняних та зарубіжних дослідників. Водночас окремі фрагменти (зокрема с. 52–55, 63–66) мають переважно описовий характер. У зв'язку з цим доцільним є посилення рівня авторського узагальнення та аналітичної інтерпретації, зокрема шляхом чіткішого виокремлення ключових методологічних підходів і формування інтегрованої авторської концепції поєднання інноваційного потенціалу та інвестиційної активності. Це сприяло б підвищенню теоретико-методологічної завершеності дослідження.
2. У підрозділі 3.1 «Стан, динаміка та структурні характеристики інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України» авторкою здійснено ґрунтовний аналіз сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності на основі широкого масиву статистичних і аналітичних даних. Водночас у окремих фрагментах (зокрема с. 200–205, 220–228) аналітичний матеріал має переважно національний фокус. У зв'язку з цим доцільним є посилення дослідження шляхом більш системного застосування порівняльного підходу, зокрема з практиками країн Європейського Союзу у сфері державної підтримки інновацій, стимулювання інвестицій у технологічну модернізацію та розвитку інноваційної інфраструктури. Це дозволило б більш повно обґрунтувати можливості адаптації європейського досвіду до національних умов і підвищити аргументованість запропонованих стратегічних рішень.
3. У підрозділі 2.2 «Методика оцінювання інноваційного та інвестиційного потенціалу аграрного сектору економіки» авторкою запропоновано методично обґрунтовану систему оцінювання, що відзначається комплексним підходом до аналізу ресурсних можливостей галузі. Водночас доцільним є більш детальне розкриття логіки відбору показників та методичних засад визначення їх вагових коефіцієнтів у структурі інтегрального індикатора. Розширення відповідних пояснень сприяло б підвищенню прозорості проведених розрахунків і відтворюваності запропонованого підходу в подальших дослідженнях та практичному застосуванні.

4. У підрозділі 5.1 «Інституційно-управлінська архітектура реалізації інноваційно-інвестиційних стратегій аграрного сектору» представлено концептуальну модель формування інноваційно-інвестиційної стратегії, яка відображає ключові етапи стратегічного планування та взаємозв'язок основних чинників розвитку галузі (с.392-398). Водночас запропонована модель має переважно узагальнений характер, що зумовлює доцільність більш детального розкриття механізмів її практичної імплементації, зокрема в контексті реалізації державної аграрної політики, формування галузевих програм та управління діяльністю аграрних підприємств. Розширення прикладного аспекту застосування моделі сприяло б підвищенню практичної значущості отриманих результатів.

5. У підрозділі 5.2 «Фінансово-інвестиційні механізми реалізації інноваційно-інвестиційних стратегій» авторкою запропоновано низку практичних рекомендацій щодо активізації інноваційної діяльності та залучення інвестицій, які мають вагоме значення для модернізації аграрного сектору (с. 412–418). Водночас окремі запропоновані заходи подані переважно на концептуальному рівні. У зв'язку з цим доцільним є їх доповнення більш детальним економічним обґрунтуванням очікуваних результатів, зокрема із застосуванням прогнозного або сценарного аналізу, що дозволило б більш наочно продемонструвати ефекти реалізації запропонованих стратегічних рішень.

Наведені зауваження та дискусійні положення мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну високу оцінку дисертаційного дослідження, його теоретичну вагомість і практичну значущість. Вони можуть бути враховані авторкою в подальших наукових розвідках для поглиблення окремих аспектів досліджуваної проблематики.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Дисертаційна робота Хаєцької Ольги Петрівни на тему «Формування інноваційно-інвестиційних стратегій розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобальної конкуренції», подана на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, характеризується високим теоретичним, методичним і практичним рівнем, логічністю та послідовністю викладення матеріалу, а також достатньою повнотою висвітлення результатів проведеного дослідження. Робота є завершеним науковим дослідженням, у якому отримано нові наукові результати, що мають теоретичну, методологічну та прикладну значущість. Тема дисертації розкрита повністю, поставлене наукове завдання вирішено, а результати, що містять наукову новизну, належним чином відображені у наукових публікаціях. Зміст реферату відповідає основним положенням дисертаційної роботи.

Дисертація відповідає чинним вимогам до робіт на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, зокрема «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197. Авторка,

Хаєцька Ольга Петрівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент
д.е.н, професор кафедри обліку
і оподаткування Білоцерківський
національний аграрний університет Іван СВИНОУС

Підпис д.е.н., професора І.В. Свиноуса *засвідчую*:

Начальник відділу документообігу
і кадрового забезпечення Олена ЮРЧЕНКО